

Raadsinformatiebrief¹

Onderwerp	Inkoopdoelstellingenrapportage over 2022
Portefeuillehouder	S. Onclin
Portefeuille	Personeel en Organisatie & Inkoop

Aan de leden van de gemeenteraad Zaanstad,

Voor u ligt de rapportage van de gemeente Zaanstad over de realisatie van de inkoopdoelstellingen over het jaar 2022. Elk jaar wordt deze rapportage verstrekt ter monitoring van de voortgang van de inkoopdoelstellingen. Naast een terugblik op 2022 kijken we vooruit naar 2023.

Inleiding

Het huidige strategisch inkoopbeleid zet in op de volgende inkoopdoelstellingen:

1. duurzaam inkopen;
2. Social Return On Investment (SROI);
3. aandacht voor MKB-ondernemerschap;
4. rechtmatig en doelmatig inkopen.

Deze doelstellingen zijn vertaald naar indicatoren waarover jaarlijks wordt gerapporteerd. Het geactualiseerde strategisch inkoopbeleid wordt in 2023 ter besluitvorming aangeboden. In dit geactualiseerde beleid zijn de inkoopdoelstellingen aangescherpt en uitgebreid, waarbij wordt aangesloten op de zes strategische opgaven van gemeente Zaanstad. In 2024 wordt er conform het nieuwe strategisch inkoopbeleid gerapporteerd.

Voorliggende rapportage is opgeknipt in drie delen. In elk onderdeel worden de inkoopdoelstellingen behandeld. Ten eerste wordt gekeken naar de doelstellingen en indicatoren binnen de inkoopdoelstellingen. Vervolgens wordt per doelstelling gerapporteerd over de voortgang op deze indicatoren over het jaar 2022. Hiernaast worden ontwikkelingen binnen de inkoopdoelstelling besproken. Afsluitend wordt er een vooruitblik gegeven op de ontwikkelingen in 2023.

Toelichting

Hieronder volgt een toelichting over de inkoopdoelstellingen en de bijbehorende indicatoren uit het huidige strategisch inkoopbeleid.

1. Duurzaam inkopen

De gemeente Zaanstad heeft hoge ambities als het gaat om een duurzame gemeente te worden en te zijn. Gemeente Zaanstad trekt hierin samen op met de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De gemeente heeft zich met andere MRA overheden als doel gesteld dat zij in 2025 50% van haar inkoop klimaatneutraal en circulair inkoopt. Daarna wil gemeente Zaanstad zo snel mogelijk doorgroeien naar 100% circulair inkopen en opdrachtgeverschap, bij voorkeur in 2030.

Bij de aanbestedingen onderzoeken we de mogelijkheden om duurzaamheid in te zetten. Onder duurzaam inkopen verstaan wij dat we onze producten, leveringen en diensten inkopen met een maximale duurzame waarde. Dat betekent dat we daarbij ook de impact van inkoop op milieu- én sociale aspecten meenemen in het inkoopproces.

---

¹Op deze raadsinformatiebrief volgt geen actie van de Agendacommissie. Wanneer u een onderwerp hieruit wilt bespreken dan kunt u dit doen door een raadsinstrument in te zetten. Bijvoorbeeld een rondvraag (primair gericht aan het college van B&W of een agenda-initiatief (primair gericht aan de collega fracties)). Vermeld altijd in het raadsinstrument: wat u wilt bespreken inclusief een korte concrete toelichting.

Dit doet Zaanstad door:

- Circulair in te kopen: grondstofgebruik minimaliseren door hergebruik van producten, onderdelen en grondstoffen. Het is een systeem van gesloten kringlopen waarin producten hun waarde zo min mogelijk verliezen, hernieuwbare energiebronnen worden gebruikt en systeemdenken centraal staat.
- Klimaatneutraal in te kopen: het terugdringen van uitstoot van broeikasgassen, waaronder CO₂-uitstoot, en het inzetten op de energietransitie middels inkoop.
- Sociale aspecten: per aanbesteding bekijken we wat de effecten van inkoop zijn op sociale aspecten in de samenleving. Hiernaast wordt er rekening gehouden met sociale aspecten door onder andere de internationale sociale voorwaarde (ISV) en/of de code verantwoordelijk marktgedrag van toepassing te verklaren, ISO certificaten te eisen of participatie toe te passen.

We gebruiken indicatoren om de voortgang op de doelstelling circulair en klimaatneutraal inkopen bij te houden.

1. De inzet van de onderzoeksopdracht. De onderzoeksopdracht betreft de verplichting voor (ondergemandateerde) budgethouders tot het doen van onderzoek naar duurzame mogelijkheden bij inkopen. Dit onderzoek bestaat uit een verplichte marktconsultatie of verkenning. Waar dit binnen de budgettaire mogelijkheden valt, dienen de duurzaamheidsmogelijkheden benut te worden. Het doel is dat er een afgewogen keuze wordt gemaakt tussen duurzaamheid en budget. De motivatie voor de keuze wordt per aanbesteding vastgelegd in een kansenkaart en opgeslagen in het dossier.
2. Het aantal inkooptrajecten waar duurzaamheid is ingezet. Dit leggen we vast in de MVI-zelfevaluatie tool (Maatschappelijk Verantwoord Inkopen). Hierin wordt geregistreerd of is uitgevraagd of een inkooptraject milieuvriendelijk, biobased of circulair is aanbesteed².
3. Conform de MRA-meetmethodiek op basis van aantallen³ worden drie onderdelen van het inkooptraject (marktconsultatie, uitvraag, contract) gemonitord. Hier wordt een wegingspercentage toegekend van respectievelijk 10%, 30% en 30%.

Bovenstaande indicatoren geven inzicht in het resultaat van de onderzoeksopdracht en de vertaling daarvan in de praktijk. Ook maken ze inzichtelijk hoe vaak duurzaamheid concreet wordt uitgevraagd en ingezet (in aantallen) en in welke 3 fases van het inkooptraject duurzaamheidsaspecten zijn meegenomen. Bij de eerste twee doelstellingen is het mogelijk om cijfermatig te rapporteren. Voor de rapportage over sociale aspecten wordt een kwalitatieve beschrijving gegeven. Een sociaal aspect is niet meetbaar met de gegevens die er tot dusver zijn. Het sociale aspect bij inkoop opdrachten heeft effecten die ver na het inkooptraject merkbaar zijn.

2. Social Return on Investment (SROI)

De algemene ambitie van gemeente Zaanstad met SROI is dat kwetsbare burgers met een afstand tot de arbeidsmarkt meer kansen krijgen op werk en meer kansen krijgen om mee te doen naar vermogen. De doelstellingen van SROI zijn: bijdragen aan de opgaven op de arbeidsmarkt, sociaal ondernemerschap stimuleren en bijdragen aan andere maatschappelijke opgaven van de gemeenten.

Dit doet Zaanstad door:

- Regionaal Social Return Beleid Zaanstreek-Waterland.
- Uitvoeringsprotocol Social Return Zaanstreek-Waterland.
- Maatwerk bij elke Europese aanbesteding m.b.t. de uitvraag. Hiervoor gebruiken we de kansenkaart SROI, een gestructureerde vragenlijst.

---

² Hierin worden ook andere MVI thema's geregistreerd, namelijk ISV, innovatiegericht, MKB-vriendelijk.

³ Zie Roadmap - MRA (mraduurzaam.nl) p.22

- Maatwerk bij de SROI invullingsmogelijkheden. Hiervoor werken we met het regionale uitvoeringsprotocol met de brede invullingsmogelijkheden:
  - A. Arbeidsparticipatie
  - B. Sociaal inkopen
  - C. Werkleertrajecten co-creatief
  - D. Bijdrage aan maatschappelijke activiteiten

In 2021 heeft er een rekenkameronderzoek plaatsgevonden. Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek zijn onder andere de SROI indicatoren aangescherpt. De voortgang van de implementatie van de aanbevelingen van het rekenkameronderzoek vindt u in de bijlage van deze rapportage onder het kopje '3. Voortgang implementatie aanbevelingen n.a.v. Rekenkameronderzoek SROI'.

Vanuit de registratie in WIZZR, het monitoringssysteem voor SROI, zijn de volgende indicatoren gemeten:

1. Te realiseren SROI verplichting: dit is het beïnvloedingsvermogen ⁱ.
2. Het realisatieniveau op de lopende opdrachten: dit is het gerealiseerde SROI percentage. Dit meten we door te kijken naar de waarde van de gerealiseerde SROI verplichting.

De ambitie voor het realisatieniveau is 85% van de SROI verplichting in te (laten) vullen. Naar aanleiding van de aanbevelingen van het rekenkameronderzoek ontwikkelden we in 2022 nieuwe indicatoren. Deze indicatoren gaan over het aantal opdrachten dat in een jaar is geëindigd.

3. Aantal geëindigde opdrachten waarop SROI niet (volledig) is ingevuld;
4. Het realisatieniveau op de geëindigde opdrachten.

3. Aandacht voor het MKB-ondernemerschap

De ambitie van gemeente Zaanstad is het maximaliseren van inkoop-en aanbestedingskansen voor het MKB. Dit gebeurt binnen de kaders van de wettelijke mogelijkheden.

Dit doet Zaanstad door:

- Informatievoorziening via de Europese inkoopkalender, infographic en een informatieve video over inkopen op de site [Inkoop en aanbestedingen - Ondernemen in Zaanstad](#).
- In samenwerking met ondernemers bijeenkomsten en cursussen organiseren voor MKB.
- Zo veel mogelijk onderhands aanbesteden, binnen de kaders van de Aanbestedingswet.
- Zo weinig mogelijk belemmerende voorwaarden creëren in de offerte-aanvraag.
- Eenvoudige en digitale procedures.
- Waar mogelijk opdrachten uitvragen in percelen binnen grotere Europese opdrachten.

In 2022 is getracht meer inzicht te verkrijgen in het Zaanse midden- en kleinbedrijf.

4. Rechtmatig en doelmatig Inkopen

Als overheidsdienst gaan we zakelijk en transparant om met publieke gelden, waarbij we elke schijn van integriteitsschending voorkomen. Wij zien erop toe dat geld rechtmatig en kostenbewust wordt besteed en dat werk wordt gecontroleerd.

Dit borgt Zaanstad door:

- Vastgesteld inkoopbeleid en inkoopproces.
- Bijhouden en delen van de Europese inkoopkalender.
- Publiceren van aanbestedingen via TenderNed.
- Ontwikkeling van spendanalyse-functie en inkoopketenanalyse.
- Binnen kaders regelruimte benutten waarbij opgaven en doelen centraal staan.

Bij rechtmatig inkopen is het doel dat we als gemeente de juiste inkoopprocedure volgen, zodat we dit aan de accountant en de gemeenteraad kunnen verantwoorden. Hierbij is de indicator of de juiste inkoopprocedure is gevolgd conform het eigen inkoopbeleid en de Aanbestedingswet 2012. Dit wordt gemonitord via de P&C cyclus met ondersteuning van de gemeentebrede Europese inkoopkalender. Input voor deze kalender zijn de bestaande (exploitatie)overeenkomsten, de jaarlijkse ophaalronde langs de afdelingen aan het einde van het jaar, nieuwe projecten die aangemeld worden gedurende het jaar en de spendanalyses die worden uitgevoerd. De Europese inkoopkalender wordt jaarlijks vastgesteld door de inkoopboard. Afwijkingen op deze inkoopkalender worden ingebracht in de inkoopboard. Indien er sprake is van een onrechtmatigheid dan wordt conform beleid het college geïnformeerd (voldongen feit) dan wel vindt besluitvorming door het college plaats (bij een vooraf te nemen besluit).

Voor de doelstelling doelmatigheid worden in het nieuwe strategisch inkoopbeleid indicatoren vastgesteld.

Rapportage inkoopdoelstellingen over 2022

In 2022 zijn er in totaal 28 Europese aanbestedingen gestart. In deze rapportage wordt gerapporteerd over de doelstellingen en indicatoren van:

1. duurzaam inkopen;
2. Social Return On Investment (SROI);
3. aandacht voor MKB-ondernemerschap
4. rechtmatig en doelmatig inkopen.

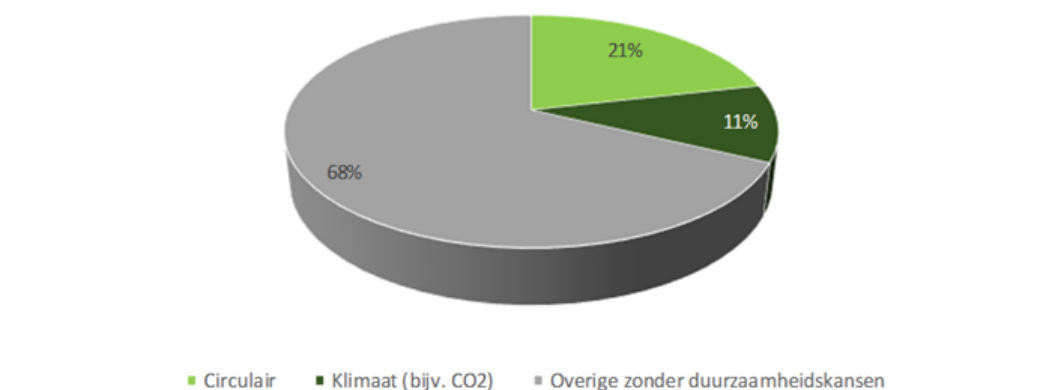
1. Duurzaam inkopen in 2022

Ten aanzien van duurzaamheid registreert Zaanstad zowel de Europese aanbestedingen als de aanbestedingen voor werken onder de EU-drempel. Voor diensten en leveringen registreert Zaanstad nog niet de aanbestedingen onder de EU-drempel. In 2022 zijn er 9 Europese aanbestedingen en 14 aanbestedingen werken (onder de EU drempel) als duurzaam aangemerkt. In bijlage vier zijn deze opgenomen en is weergegeven in hoeverre de thema's circulariteit en klimaat zijn meegenomen in de marktconsultatie, uitvraag en/of het contract van het inkooptraject.

In de MRA methodiek wordt het aantal inkooptrajecten gemeten waar veel impact te behalen is en waar directe invloed is op duurzame oplossingen (Kantoorbenodigheden, vervoer, gebouwen, GWW en Maatschappelijk Domein). Inkopen zijn als 'direct' gelabeld als er een fysieke component is of als er logistiek bij komt kijken. In afwijking op de MRA-meetmethodiek hebben we ook de indirecte productgroepen (dus zonder fysieke of logistieke component) meegenomen, aangezien hier ook duurzaamheid is meegenomen en dit anders een onvolledig beeld geeft van het proces.

Voor de Europese aanbestedingen zijn 9 kansenskaarten ingevuld. Voor de overige 19 aanbestedingen zijn er gesprekken geweest tussen het aanbestedingsteam en de duurzaamheidsadviseur. In deze gesprekken is geconcludeerd dat de mogelijkheden omtrent duurzaamheid niet toereikend waren en verder onderzoek door middel van een kansenkaart niet nodig was. In 2022 zijn hiervoor 6 Europese aanbestedingen geweest waarin de duurzaamheidscriteria of geschiktheidseisen effect hadden op circulaire maatregelen. Hiernaast waren er 3 aanbestedingen die effect hadden op klimaat. De resultaten van deze duurzame aanbestedingen zijn te vinden in de bijlage van deze rapportage onder het kopje '5. Circulaire inkooppercentages MRA'. Volgens de MRA meetmethodiek op aantallen levert dit een percentage van 45% circulaire/klimaatneutrale inkoop op. Volgens de classificatie van de MRA behoort Zaanstad hiermee tot de categorie 'zilver'.

Aantal EU Trajecten met Duurzaamheidscriteria in 2022

Figuur 1: percentages duurzaamheidscriteria afkomstig uit MVI-zelfevaluatiETOOL

Zaanstad kijkt binnen het aanbestedingsproces samen met de inhoudsdeskundigen van verschillende afdelingen naar het maatschappelijke effect en duurzaamheid. Een mooi voorbeeld van een aanbesteding waar duurzaamheid is mee genomen is de aanbesteding van speeltoestellen. Hierbij hebben we vooral ingezet op levensduurverlenging, modulair ontwerp en zo hoogwaardig mogelijke wijze van hergebruik van de speeltoestellen. Indien de toestellen niet meer hergebruikt kunnen worden, worden er zoveel mogelijk onderdelen of grondstoffen uit gewonnen, zodat zij in een nieuw toestel of ander product opnieuw toegepast worden. De resterende onderdelen die niet geschikt zijn voor hergebruik worden als grondstof opnieuw hergebruikt.

In 2022 is begonnen met de groene lunchsessies waarbij we met intrinsiek gemotiveerde collega's aan de slag gaan om hen steun, inspiratie en concrete handvatten te geven om duurzame keuzes te maken in het werk en anderen te stimuleren dit ook te doen. Medewerkers van inkoop sluiten hier bij aan. Op deze wijze wordt er bijgedragen aan het ontwikkelen van draagvlak, draagkracht en een nieuw manier van werken en doen, ook bij inkooptrajecten.

De gemeente Zaanstad heeft eind november 2022 het nieuwe Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (2022-2025) ondertekend. Met de ondertekening zeggen we als gemeente Zaanstad met name toe te werken aan thema's als circulariteit, ketenverantwoordelijkheid en klimaat. Het manifest schrijft voor dat de deelnemende gemeentes een concreet actieplan opstellen.

2. Social Return on Investment (SROI) in 2022

SROI is een dynamisch proces, zowel tijdens de aanbestedingen als tijdens de uitvoering van de opdracht. Zowel de te realiseren SROI verplichting (indicator 1) als het realisatieniveau van SROI (indicator 2) kennen nog wijzigingen na afloop van een kalenderjaar. De reden voor de wijzigingen verschilt per indicator.

Bij raamovereenkomsten werken we in het eerste jaar van registreren met een schatting van de omzet. Pas na afloop van het contractjaar wordt de daadwerkelijk gerealiseerde omzet bekend van het voorgaande contractjaar. Als die omzet bijvoorbeeld lager is dan de raming, is de te realiseren SROI verplichting ook lager.

Het realisatieniveau (indicator 2) wijzigt doordat rapportages over SROI een momentopname zijn. We werken met meerjaren contracten en de SROI verplichting wordt over verschillende jaren heen ingevuld. De aantallen en bedragen stijgen de jaren na de meting over een kalenderjaar nog i.v.m. nog aan te vullen data door opdrachtnemers. We kunnen pas

achteraf, nadat het contract geëindigd is, de definitieve rapportage over de totale eindstand van de SROI invulling geven.

Het huidige realisatie niveau is 61%. Dit zal het komend jaar gecorrigeerd worden. Eenzelfde verandering zie je terug in de cijfers van 2021. Tijdens de voorgaande rapportage stond het realisatie niveau op 71%. In de huidige rapportage kunnen we rapporteren dat het werkelijke realisatieniveau van 2021 101% bedraagt. Opdrachtnemers hebben meer SROI gerealiseerd dan aan de voorkant is afgesproken.

De stijging van de aantallen op basis van de nameting over 2021 (gemeten op 02-2023) zien we terug in de tabellen onder de 'Meting jaar later' over 2021.

Indicatoren SROI alle opdrachten	2022	2021	2021
	Meting 2-2023	Meting 2-2022	Meting jaar later 2-2023
1. Te realiseren SROI verplichting	€	€	€ 2.984.372,-
Beïnvloedingsvermogen	2.498.327,-	2.946.294,-	
2. Realisatieniveau op SROI	61%	71%	101%
Gerealiseerde SROI verplichting	€	€	€ 3.015.781,-
	1.525.011,-	2.104.654,-	

Figuur 2: Indicatoren 1 en 2, data afkomstig uit WIZZR

Indicatoren SROI geëindigde opdrachten	2021
	Meting 2-2023
3. Aantal geëindigde opdrachten in dit kalenderjaar ⁱⁱ	34
Te realiseren SROI verplichting	€ 767.992,-
4. Aantal opdrachten waarop SROI niet (volledig) ingevuld	4
Openstaande SROI verplichting	€ 54.877,- (7%)

Figuur 3: Indicatoren 3 en 4, data afkomstig uit WIZZR

Naast de vier bovengenoemde indicatoren over het realisatieniveau meten we de resultaten van de vier hoofdgroepen van invulling voor SROI.

A. Arbeidsparticipatie

We meten het aantal SROI plaatsingen op betaald werk. Dit zijn o.a. kandidaten vanuit de Banenafpraakⁱⁱⁱ, WIA^{iv}, WAO^v, Participatiewet en WW^{vi}. Daarnaast meten we het aantal SROI plaatsingen op een opleiding of ontwikkelplek. Dit zijn kandidaten op een werkervaringsplek of kandidaten die een opleiding volgen, zoals de Beroeps, Begeleidende Leerweg (BBL), Beroeps Opleidende Leerweg (BOL), Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) of Praktijkonderwijs (PRO).

B. Sociaal Inkopen

We rapporteren de waarde in euro's besteed aan sociaal inkopen van diensten of producten bij erkende sociale ondernemers. Hierbij kijken we naar de totale waarde en het aandeel van ons eigen leerwerkbedrijf Werkom.

C. Werkleertrajecten, co-creatieve projecten voor kandidaat-ontwikkeling

We rapporteren de waarde in euro's besteed aan co-creatieve projecten voor kandidaat-ontwikkeling, zoals praktijkopleidingstrajecten.

D. Bijdrage aan maatschappelijke activiteiten

We rapporteren de waarde in euro's besteed aan Bijdrage aan maatschappelijke activiteiten in de gemeente, zoals activiteiten gericht op (arbeids)participatie, armoedebestrijding of onderwijs.

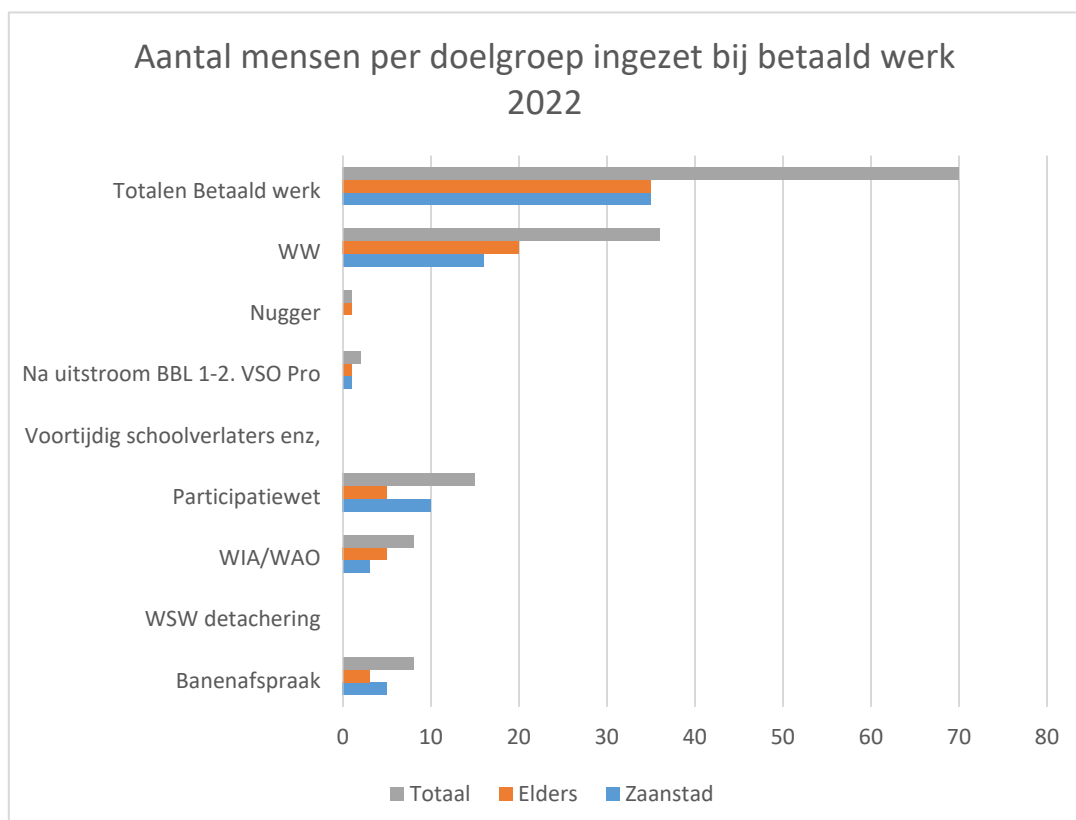
De rapportage van het bovenstaande ziet u in figuur 4 hieronder terug.

Indicatoren SROI invulling op A, B, C, D	2022 Meting 02-2023	2021 Meting 02-2022	2021 Meting Jaar later 02-2023
A. Arbeidsparticipatie plaatsingen op betaald werk aantal Zaanse kandidaten	70 35	58 25	98 39
A. Arbeidsparticipatie Plaatsingen op opleiding/ ontwikkelplek aantal Zaanse kandidaten	112 46	77 33	131 56
B. Sociaal inkopen van diensten of producten Deel bij Werkom	€174.624,- €58.963,-	€192.857,- €64.003,-	€219.129,- €69.105,-
C. Werkleertrajecten co-creatief	€33.600,-	€49.648,-	€92.048,-
D. Bijdrage aan maatschappelijke activiteiten	€117.165,-	€206.719,-	€222.679,-

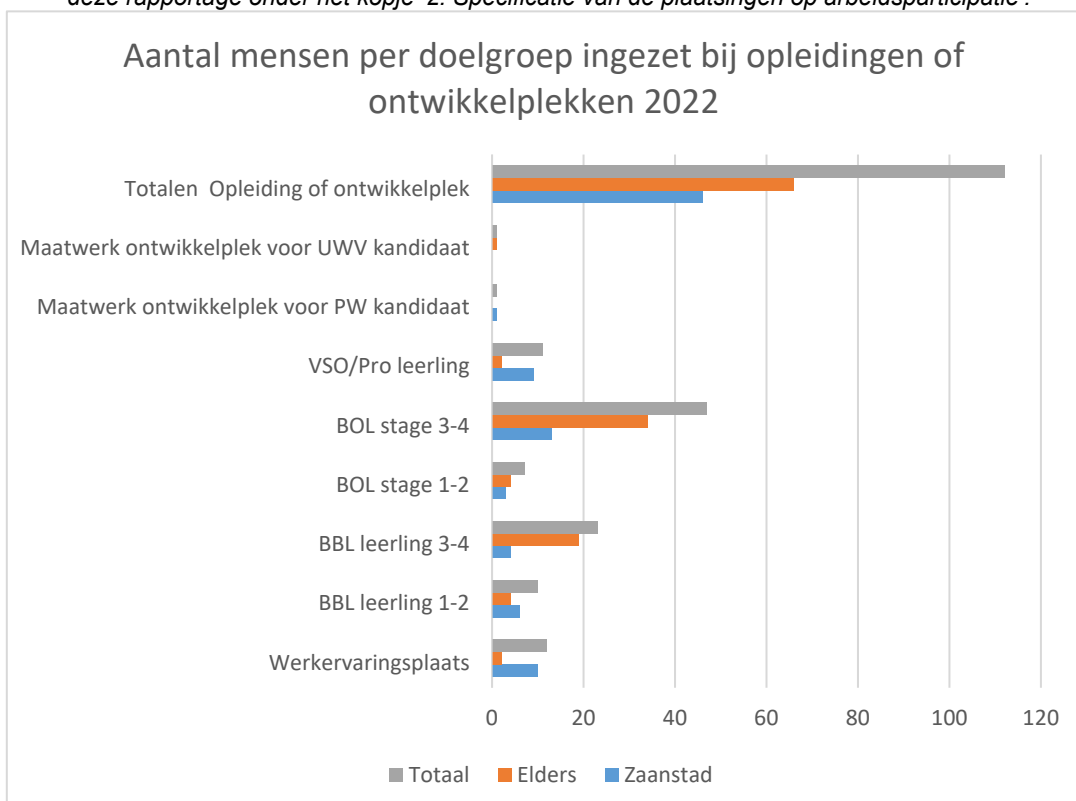
Figuur 4: SROI invulling per hoofdgroep

In de analyse over 2022 zien we dat er 50 nieuwe SROI opdrachten zijn gestart. Een deel van deze opdrachtnemers is nog in overleg met het Werkgevers Service Punt (WSP) hoe ze de invulling voor SROI kunnen realiseren.

In 2022 zijn de aantallen t.o.v. dezelfde meting in 2021 voor A. arbeidsparticipatie hoger. Er zijn op dit moment in het jaar al meer arbeidsplaatsingen gerealiseerd dan vorig jaar. Onze ambitie voor toename van het aantal SROI-plaatsingen lijkt daarmee gelukt. Het totaal aantal plekken op betaald werk, opleiding en ontwikkelplekken was over 2021, 135 (58 +77) plekken en is nu in de vergelijkbare meting over 2022, 182 (70+112). Ook het aantal plaatsingen van kandidaten uit de participatiewet is gestegen van 10 naar 15 plaatsen. Hiernaast is er vanuit de banenafpraak en WIA/WAO meer uitstroom gerealiseerd. We zien nu ook plaatsingen van VSO/Pro leerlingen op stages bij opdrachtnemers vanuit SROI. Vorig jaar was dit nog niet zo. Een positieve ontwikkeling is dat de differentiatie bij de plaatsingen in het algemeen groter is. Hierdoor worden er meer doelgroepen bereikt.

Figuur 5: Doelgroepen ingezet bij betaald werk. Data voor deze grafiek wordt vermeld in de bijlage van deze rapportage onder het kopje '2. Specificatie van de plaatsingen op arbeidsparticipatie'.

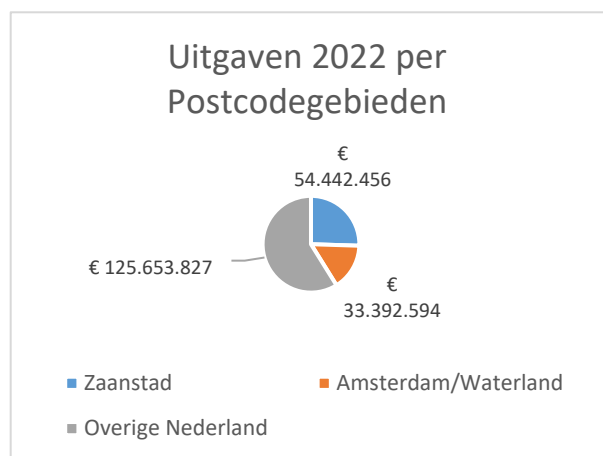

Figuur 6: Doelgroepen ingezet bij opleidingen of ontwikkelplekken. Data voor deze grafiek wordt vermeld in de bijlage van deze rapportage onder het kopje '2. Specificatie van de plaatsingen op arbeidsparticipatie'.

Vanuit de aanbevelingen van het rekenkameronderzoek SROI zijn verschillende acties opgepakt (zie bijlage, kopje 3). O.a. in de samenwerking met het WSP en Werkom zijn rollen en taken beschreven in een workflow. In 2022 is de SROI desk in samenwerking met het WSP gestart met voorlichting voor de opdrachtnemers. Dit doen we zowel fysiek als digitaal om de zes weken. De samenwerking met het WSP is in 2022 breder en actiever opgepakt. Een collega van WSP/Werkom is parttime gedetacheerd bij de SROI desk. Dit bevordert de samenwerking door kortere lijnen. De adviseurs werkgeversdienstverlening van het WSP voeren vanuit hun specifieke branche startadviesgesprekken met de opdrachtnemers over de mogelijkheden voor SROI invulling. Ze fungeren daarna als strategische partner voor de werkgever. Hierdoor faciliteren we als ketenpartners de werkgevers effectiever. De adviseurs werkgeversdienstverlening verwijzen bovendien, als het over het ontwikkelen van werkleertrajecten gaat of over sociaal inkopen, de werkgevers naar hun collega's bij Werkom.

3. Aandacht voor het MKB ondernemerschap in 2022

Het maximaliseren van inkoop en aanbestedingskansen voor het MKB is een proces dat zich continu ontwikkelt. In aanvulling op de inkoopdoelstellingen beschreven in hoofdstuk 1 is gewerkt aan het verbeteren van datastromen en analyses en werken we hard aan het verbeteren van de monitoring en ondersteuning bij meervoudig onderhandse aanbestedingen. Dit jaar is 26% van de totale uitgaven van de gemeente Zaanstad naar bedrijven gegaan die gevestigd zijn in Zaanstad. Dit is gegroeid ten opzichte van 2021 waarin 22% van de uitgaven naar Zaanse organisaties en bedrijven ging.

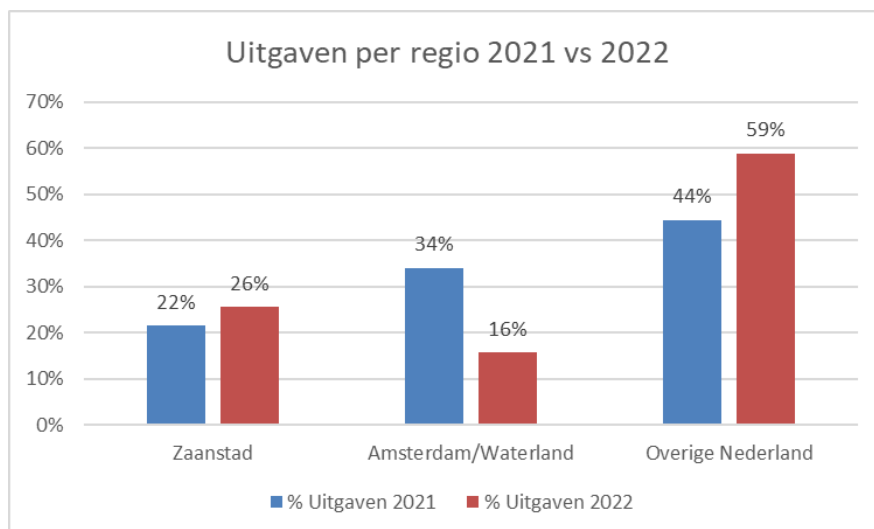

Figuur 7: Uitgaven per postcodegebied

Tegelijkertijd zien we in 2022 een daling in de uitgaven naar de regio en een stijging in uitgaven aan bedrijven die gevestigd zijn in de rest van het land. Om conclusies te verbinden aan stijgingen of dalingen van het aantal regionale bedrijven dat zich inschrijft voor aanbestedingen van de gemeente Zaanstad zal over een langere tijd gerapporteerd moeten worden.

Hoewel de uitgaven een beeld geven hoeveel geld er vanuit de gemeente gaat naar Zaanse opdrachtnemers is het ook relevant hoeveel Zaanse ondernemers zich inschrijven bij onze aanbestedingen. Van het totale aantal inschrijvers bij Europese

aanbestedingen kwam er 9% (33 van de 351 inschrijvers) uit de Zaanstreek, waarvan 15 (45%) de opdracht gegund hebben gekregen. Het aantal inschrijvers dat afkomstig is uit de Zaanstreek is afhankelijk van de aanbestedingen die dit jaar worden gepubliceerd. Zo zijn 14 van 21 (67%) Zaanse inschrijvers binnen de aanbesteding "Open House" Impuls Onderwijs, Sport en Cultuur 2022. In deze aanbesteding wordt voor scholen in de omgeving passend sportaanbod ingekocht. In dit soort aanbestedingen waarin lokaal sportaanbod een belangrijk gegeven is, is het makkelijk om veel lokale bedrijven te contracteren. Afhankelijk van de aanbesteding is lokale inkoop mogelijk. Dit verschilt per aard van de opdracht en is afhankelijk van de beschikbare aanbieders in de markt. Bij Onderhandse aanbesteding kan hier de voorkeur aan worden gegeven, maar bij Europese aanbestedingen schrijven alle aanbieders zich in via TenderNed en volgt daaruit een gunning aan één of meer marktpartijen op basis van vooraf vastgestelde criteria.

Figuur 8: Uitgave per regio vergelijking van 2021 met 2022

Hoewel de bovenstaande cijfers inzicht geven waaraan onze gelden worden uitgegeven is het onze ambitie om op basis van data actief te kunnen sturen op onze inkoopdoelstellingen, zo ook het MKB. Om kansen voor het MKB te kunnen optimaliseren is inzicht in de Zaanse markt een essentieel onderdeel om de vraag van de gemeente (overheidsopdrachten) aan te laten sluiten bij het mogelijke aanbod van het Zaanse MKB. Door inzicht te verkrijgen over welke bedrijven en sectoren in Zaanstad aanwezig zijn kunnen we kansen identificeren en hierop binnen de organisatie actiever sturen bij aanbestedingen.

Om dit inzicht te verkrijgen is in 2022 een analyse afgerond waarin inzichtelijk is gemaakt uit welke sectoren het Zaanse MKB bestaat (zie bijlage van deze rapportage onder het kopje '1. Sectoren Zaanstad'). Deze analyse is gebaseerd op data vanuit het register van Kamer van Koophandel (KvK). De analyse kan ons helpen om afwegingen te maken met betrekking tot inkoopdoelstellingen. In 2023 zal dit gebruikt worden om kansrijke aanbestedingen te identificeren die bijdragen aan de opgaven van de gemeente Zaanstad.

Zaanstad heeft in 2022 het bestaande informatieaanbod aan Zaanse ondernemers geëvalueerd. Hieruit is geconcludeerd dat er een goede basis was, maar dat de voorlichtingsmomenten nog onvoldoende aansluiting hadden met de vraag vanuit de Zaanse ondernemers. De behoefte van de Zaanse ondernemers wordt in 2023 verder onderzocht.

In het nieuwe inkoopbeleid wordt er gewerkt aan het verscherpen van de indicatoren voor het MKB. Zo is de doelstelling om bij te houden hoeveel regionale en lokale ondernemers hebben meegedaan bij een aanbesteding en hoeveel regionale en lokale ondernemers daadwerkelijk de opdracht gegund hebben gekregen. Om dit te monitoren moet een dashboard worden ingericht die aansluit bij de workflow die nu in Mozard is gebouwd. Op dit moment zijn systemen nog niet op de juiste manier ingericht om deze indicatoren te voorzien van de juiste gegevens.

4. Rechtmatig en doelmatig inkopen in 2022

In 2022 is getracht meer inzicht te krijgen in de meervoudig onderhandse aanbestedingsprocessen. In de voorgaande rapportage werd geconcludeerd dat er onvoldoende grip is op processen en data binnen onderhandse aanbestedingen. Dit brengt risico's met zich mee voor de rechtmatigheid. De verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van meervoudig onderhandse aanbestedingen is decentraal georganiseerd binnen de gemeentelijke organisatie. De Europese aanbestedingen zijn centraal georganiseerd. Vanaf half 2023 wordt de advisering over alle nieuwe meervoudig onderhandse aanbestedingen gecentraliseerd. Dit wordt gedaan door middel van de implementatie van een speciaal

gebouwde inkoop workflow in de applicatie Mozard. Dit is als beheersmaatregel geïmplementeerd om de risico's beter te beheersen. In het derde en vierde kwartaal van 2022 is de workflow ontworpen en gebouwd. In 2023 wordt de applicatie uitgerold en geïmplementeerd. Daarna wordt begonnen met het ontwerpen van een inkoop dashboard.

Vooruitblik 2023

1. Duurzaam inkopen in 2023

Vanuit het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (2022-2025) dat in 2022 is ondertekend wordt er gewerkt aan een concreet Actieplan MVOI 2022-2025.

Voor 2023 gaat Zaanstad kijken naar het monitoren van aanbestedingen op het gebied van circulariteit en klimaat. Daarnaast zal Zaanstad komend jaar samen met de MRA verder onderzoeken hoe we de effecten van circulair inkopen in termen van grondstofbesparing en verminderde uitstoot op een zelfde manier kunnen vastleggen.

2. Social Return on Investment (SROI) in 2023

In 2021 was 40% Zaans van het totaal aantal geplaatste kandidaten op betaald werk, dit percentage is nu (bij deze eerste meting) over 2022 50%. Door de succesvolle samenwerking met Werkom en het WSP streven we in 2023 weer naar >50% plaatsingen van Zaanse kandidaten op betaald werk. We verwachten dat de brede en actieve samenwerking met het Werkgevers servicepunt en Werkom hier positief aan blijft bijdragen.

Wij blijven de samenwerking onderling stroomlijnen. Dit doen wij bijvoorbeeld met toegang van contractmanagers tot het monitoringssysteem van SROI. Ook aan de gezamenlijke werkwijze met de Kansenkaart voor SROI (gestructureerde vragenlijst) blijven we werken, door bijvoorbeeld de termijnen te verbeteren (m.a.w. tijdigheid).

3. Aandacht voor het MKB-ondernemerschap in 2023

In de huidige rapportage wordt er voornamelijk gerapporteerd over cijfers vanuit nationale en Europese aanbestedingen. In 2022 is onderzocht of het mogelijk was om inzicht te krijgen welke regionale en lokale ondernemers opdrachten gegund kregen vanuit meervoudig onderhandse aanbestedingsprocessen. Dit bleek niet mogelijk te zijn door het huidige registratiesysteem. In 2023 wordt onderzocht hoe wij op een andere manier een overzicht kunnen creëren.

Daarnaast zijn we nu bezig met het aanpassen van ons selectiebeleid voor onderhands aanbesteden in de openbare ruimte van Zaanstad. Het selectiebeleid selecteert aanbieders uit de Zaanstreek. Voorheen werd geselecteerd uit de regio. Als het nieuwe beleid straks is vastgesteld dan krijgen onze lokale aannemers meer voorrang dan dat zij nu krijgen. In 2023 wordt de informatievoorziening naar ondernemers verder onderzocht.

Hiervoor worden best-practices bij andere gemeenten bekeken en wordt advies ingewonnen bij landelijke kenniscentra zoals PIANOo en Nevi. Er worden trainingen en cursussen aangeboden aan inkopers en contractmanagers omtrent MKB vriendelijk inkopen, nieuwe vereenvoudigde aanbestedingsprocedures en markt-ontmoetingen. In 2023 wordt een nieuw plan van aanpak gecreëerd waardoor Zaanstad op een meer MKB vriendelijke manier Zaanse ondernemers kan betrekken bij het Zaanse inkoopproces. De ambitie van de centrale inkoopafdeling is om in kwartaal 3 van 2023 een sessie te organiseren tussen gemeente en ondernemers.

Inkoop- en contractmanagement tijdens een training in mei 2023 over MKB vriendelijk aanbesteden.

4. Rechtmatig en doelmatig inkopen in 2023

Doelmatig inkopen is geborgd voor Europese aanbestedingen door beste prijs-kwaliteit verhouding. Tijdens gesprekken over inkoop worden afwegingen gemaakt om de doelmatigheid te bevorderen. Met het nieuwe inkoopbeleid worden de strategische opgaven in elke aanbesteding betrokken. In het nieuwe inkoopbeleid zijn een aantal nieuwe doelstellingen en indicatoren opgenomen waarover gerapporteerd zal worden in 2024. Voor onderhandse aanbestedingen/inkopen zal verder onderzocht worden of doelmatigheid wordt geborgd en of hier criteria voor zijn opgenomen.

Rechtmatigheid: De ontwikkelingen van de inkoop workflow in de applicatie Mozard die gestart is in 2022 wordt in 2023 worden doorgezet. Het bronsysteem wordt verder ontwikkeld. Bij de implementatie krijgen afdelingen die inkopen door middel van presentaties en demo's begeleiding zodat er voldoende ondersteuning wordt geboden bij de nieuwe werkwijze omtrent de registratie van meervoudig onderhandse aanbestedingen (inkopen vanaf 50.000 euro).

De controle van de Niet-Europese aanbestedingen verloopt moeizaam zo is in het recent opgestelde accountantsverslag te lezen. Het verkrijgen van de informatie uit de organisatie over inkopen vanaf 50.000 euro tot aan de Europese inkoopgrens >200.000 euro (decentraal proces) verloopt steeds iets beter, maar de volledigheid en snelheid blijven een aandachtspunt. Daarnaast is het opstellen van een kwalitatieve spendanalyse nog moeizaam. D.w.z. een spend met een splitsing tussen Europese aanbestedingen, Niet-Europese aanbestedingen en Niet-aanbestedingsplichtige dossiers. Dit is lastig te maken vanwege het vele handwerk en de verschillende soorten administraties in onze organisatie. Hier is aandacht voor.

In juli 2022 heeft de directie het besluit genomen om de aansturing van het inkoopproces van Niet-Europese aanbestedingen decentraal te houden maar wel met de verplichting om elke inkoopopdracht vanaf 50.000 euro centraal via een digitale workflow in te dienen. Dit heeft als voordeel dat de centraal georganiseerde inkoopafdeling altijd mee kan kijken of de juiste soort aanbestedingsprocedure wordt ingezet en daarnaast wordt het dossier automatisch vastgelegd conform het vastgestelde inkoopadministratieprotocol. Hierdoor kunnen de kwaliteitstoetsen voor alle nieuwe inkoopopdrachten vlotter en soepeler verlopen.

Na het besluit van de directie is gewerkt aan een digitale workflow in de applicatie Mozard. Half mei 2023 wordt deze binnen de organisatie geïmplementeerd. Een belangrijk element van deze workflow is het krijgen van een complete contractenregistratie van de Niet-Europese aanbestedingen, Dit zal naar verwachting de informatie uitwisseling binnen de organisatie van alle nieuwe Niet-Europese aanbestedingen aanzienlijk verbeteren.

Kanttekening hierbij: De reeds doorlopen aanbestedingsprocedures kunnen niet met terugwerkende kracht in de workflow worden verwerkt, dus het effect van dit verbetertraject zal niet direct voor alles gelden.

Financiële en Juridische consequenties

N.v.t.

Geheimhouding op grond van de Gemeentewet

N.v.t.

Aanpak/uitvoering

N.v.t.

Betreft

Actieve informatievoorziening.

Bijgaande stukken

Bijlage 1 bij Inkoopdoelstellingenrapportage over 2022 7576882

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Zaanstad,

drs. J. Hamming, burgemeester

drs. G. Blom, gemeentesecretaris

ⁱ De te realiseren SROI verplichting (indicator 1), is afhankelijk van de soort aanbestedingen, het aantal en de omvang van de aan te besteden opdrachten en wisselt daarom jaarlijks.

ⁱⁱ T.o.v. x aantal lopende opdrachten in dat jaar.

ⁱⁱⁱ Banenafpraak: meer banen voor mensen met arbeidsbeperking.

Begin 2026 moeten er in totaal 125.000 banen zijn bijgekomen voor mensen met een arbeidsbeperking. Het gaat om 100.000 extra banen bij in het bedrijfsleven. En 25.000 extra banen bij de overheid. Dit heet de banenafpraak. Het kabinet heeft deze afspraak gemaakt met organisaties voor werkgevers en werknemers (sociale partners). Werkgevers zorgen elk jaar voor een afgesproken aantal banen voor mensen met een arbeidsbeperking, en die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon kunnen verdienen.

^{iv} Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen.

^v Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering.

^{vi} Werkloosheidsuitkering.